

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ
ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр 1062/1 донетом на седници одржаној 21.03.2024. године Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Марије Ђорђевић** под насловом „**Критички и прозни опус Рејмонда Федермана**, урађену под менторским руковођењем др **Радојке Вукчевић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Александра Вукотић

Звање: доцент

Ужа научна област: наука о књижевности, америчка књижевност

Датум избора у звање: 28.11.2023.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Сергеј Мацура

Звање: доцент

Ужа научна област: наука о књижевности, америчка књижевност

Датум избора у звање: 30.11.2021.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Горан Радоњић

Звање: доцент

Ужа научна област: Општа књижевност и теорија књижевности

Датум избора у звање: 15.4.2022.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета Црне Горе

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Марија (Милутин) Ђорђевић
Датум и место рођења:	24.04.1990, Смедеревска Паланка
Наслов мастер рада:	„Барт по Барту – Примена теорије књижевности Џона Барта у његовим делима“
Датум одбране мастер рада:	7.7.2015.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Америчка књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

- Đorđević, M. (2022). Dve priče o stradanju i odrastanju: Usporedni prikaz dela *Rani jadi* Danila Kiša i *Shhh: The Story of a Childhood* Rejmonda Federmana. *Književne i kulturne interferencije između književnosti na srpskom i na engleskom jeziku*. ISBN 978-86-6153-703-5 COBISS.SR 84223497.
- Đorđević M. Marija. (2020). Tony Morrison Through the Prism of John Barth: Is *Beloved* a Postmodern Novel?. *Anali Filološkog fakulteta*, Knjiga XXXII 2020, Sveska I. Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu. Str. 39-53.
- Đorđević, M. (2018). Whose Voice Is Heard in the Closet? Perception of the Postmodern Self through the Vocalisation and Manifestation of the Id in the Works of Raymond Federman. *Transcending Borders and Binaries: New Insights into Language, Literature, and Culture*; Banja Luka, Faculty of Philology; str.174–186.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Критички и прозни опус Рејмонда Федермана“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања докторске дисертације Марије Ђорђевић јесте испитивање критичког и прозног опуса америчког писца Рејмонда Федермана. У раду се представљају и анализирају његова дела критике, и прозна дела која обухватају осам романа и четири краћа прозна дела која представљају збирке његових кратких прича. Обрађен је и представљен начин на који се преплићу његова критичка и прозна дела: примена Федерманове критике на његова прозна дела.

Кандидаткиња Марија Ђорђевић за примарни циљ истраживања поставља испитивање проблематике идентитета, Сопства, одсуства и могућности/немогућности језика у критичким и прозним делима Рејмонда Федермана. Истраживање Федерманове критике усмерено је на испитивања могућности савремене прозе да кроз измењен приступ књижевном делу омогући нове начине сагледавања језика прозе, како на нивоу форме, тако и на тематско-идеолошкој равни, те укаже на промене које је неопходно унети чак и у само читање дела. Окосницу овог истраживања чини представљање и анализирање Федерманове *надфикције*, концепта који је он увео и који је у сржи његове књижевне критике. Потом, кандидаткиња Марија Ђорђевић, анализира његове остале кључне критичке термине („критипроза“, „смехожевност“ и „плагииаигра“) да би их доследно применила на анализу одабраног корпуса његових прозних дела (*Дупло или ништа*, 1971, *Узми или Остави*, 1976, *Глас у ормару*, 1979, *Двојака вибрација*, 1982, *Осмеси на Тргу Вашингтон*, 1985, *Ономе Кога Се То Тиче*, 1990, *Крзно тетке* 2001, *Разгажене ципеле* 2000, *Сумрак клошара* 2001, *Повратак у ђубриво*, 2006, *Моје тело у девет делова* 2009, *Лешине: Једна басна*, 2009, и *Шуши: Прича о детињству*, 2010). Кандидаткиња Марија Ђорђевић успешно остварује овако постављене циљеве: она анализира све наведене Федерманове романе и збирке кратких прича у кључу његове теорије надфикције, при чему ставља посебан акценат на мотиве који се односе на језик, идентитет, одсуство и Сопство.

Осим примарног циља, кандидаткиња Марија Ђорђевић поставља још један важан циљ у својој дисертацији: представљање критичког и прозног опуса Рејмонда Федермана домаћој академској и широј заједници кроз његов допринос књижевности и критици америчког постмодернизма. Она то и остварује, успевајући да истражи Федерманову поезику прозе и критике у свим њиховим сегментима, што доказује да се ради о научно релевантном истраживању.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основне хипотезе истраживања докторске дисертације „Критички и прозни опус Рејмонда Федермана” кандидаткиње Марије Ђорђевић тичу се односа критичког и прозног, као и аутобиографског и прозног у стваралаштву Рејмонда Федермана. Уз примарну претпоставку о постојању узајамне везе између Федермановог критичког и прозног стваралаштва, једна од полазних хипотеза јесте и утицај аутобиографије на његово критичко и прозно стваралаштво. Ова спона се уочава и доказује кроз анализу целокупног Федермановог корпуса: његових критичких есеја, романа и збирки прича, чиме кандидаткиња Ђорђевић потврђује

обе полазне хипотезе.

Кандидаткиња Марија Ђорђевић, дакле, претпоставља тематску повезаност елемената из Федермановог личног живота и његових прозних и критичких дела. Та спона је у дисертацији представљена упоредним приказом аутобиографских и критичких есеја Рејмонда Федермана, његових романа и збирки кратих прича. Тиме је кандидаткиња Ђорђевић илустровала утицај аутобиографског не само на прозно, већ и на критичко стваралаштво Рејмонда Федермана и изнова потврдила полазну хипотезу о нераскидивом односу три кључна елемента: аутобиографије, критике и прозе Рејмонда Федермана.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Критички и прозни опус Рејмонда Федермана” кандидаткиње **Марије Ђорђевић** обухвата 257 компјутерски штампаних страница, а подељена је у 5 поглавља и 59 потпоглавља. Поглавља иду следећим редоследом: 1. Увод (стр. 1-27), 2. Критички опус Рејмонда Федермана (стр. 28-69), 3. Федерман и Бекет (стр. 70-86), 4. Прозни опус Рејмонда Федермана (87-228), 5. Закључак (стр. 229-236). Следи исцрпна Библиографија (стр. 237-242) у којој су издвојени примарни и секундарни извори, као и извори доступни преко интернета. Библиографија укупно садржи 127 библиографских јединица. Дисертација укључује насловне стране на српском, енглеском и руском језику, изјаву захвалности, сажетак и кључне речи на српском и енглеском језику, садржај и кратку биографију кандидата.

У уводу су изложени предмет, метод, почетне хипотезе, циљ истраживања, као и структура дисертације. Увод је подељен на индивидуална потпоглавља у којима се даље објашњава општи значај и допринос Рејмонда Федермана као критичара и писца, потом се излажу његови биографски подаци. Следеће потпоглавље се бави историјским околностима Федермановог стваралаштва, док последње потпоглавље уводног дела описује везу између потмодернизма и Рејмонда Федермана.

Друго поглавље је подељено у 5 већих потпоглавља у којима се најпре објашњава Федерманово виђење постмодернизма и уводе се основни појмови његове теорије књижевности, као и увод у његову критику. Следеће потпоглавље бави се Федермановим односом према језику, историји и сећању, као основом за разумевање његових даљих ставова и идеја. Потом, треће потпоглавље носи наслов „Критипроза” и обрађује Федерманову идеју прозе која у себи садржи сопствену критику и за коју је он сковао назив у виду сливенице. Ово потпоглавље детаљно обрађује Федерманову дефиницију критипрозе, начин на који је она специфична у погледу приступа писању самог текста, а затим је, у следећем потпоглављу, подробно анализиран значај аутореклексивности и самосвести текста, као кључних одлика Федерманове прозе. У наредном потпоглављу кандидаткиња Марија Ђорђевић бави се Федермановим „критипрозним” виђењем стварности, то јест, начином на који је он сагледавао стварност кроз призму прозног стваралаштва и фикције, док у последњем потпоглављу објашњава Федерманов став према идеји оригиналности прозе и идеји почетне оригиналности текста. Након потпоглавља „Критипроза” следи потпоглавље под називом „Надфикција” у коме обрађује централну идеју и теорију Рејмонда Федермана, по којој је и најпознатији у књижевној заједници. Његова теорија *надфикције*, како утврђује кандидаткиња Ђорђевић бави се прозом која доводи у питање сам концепт стварности и поставља језик и прозни текст као једине могуће носиоце значења једине

могуће стварности, који истовремено подривају и концепт истине и историјских чињеница. У овом потпоглављу дат је преглед четири Федерманова предлога за надфикцију и подробно је објашњена његова критика. Последње потпоглавље се бави општим Федермановим погледима на постмодернизам и његовим закључком да је постмодернизам завршен.

У трећем поглављу, кандидаткиња Марија Ђорђевић описује утицај Самјуела Бекета на критику и прозу Рејмонда Федермана. Она најпре објашњава Федерманов сусрет са делима Самјуела Бекета и утицај који је имао на Федермана, да би потом кроз пет потпоглавља даље развијала идеје сличности и разлика између погледа на књижевност и прозно стваралаштво Бекета и Федермана. Кандидаткиња Ђорђевић у даљој анализи упоређује њихове ставове према језику, машти и сећању, као битном мотиву код оба писца, потом анализира њихово виђење концепта јунака, тачније, „гласова” у њиховој прози и на крају њихово сагледавање и улогу концепта „тишине”. Ово поглавље представља специфичан увод у прозно стваралаштво Рејмонда Федермана, у коме се посебно наглашава утицај и значај Самјуела Бекета за разумевање и ново читање Федермана.

У четвртном поглављу се врло подробно и теоријски утемељено анализирају сва прозна дела Рејмонда Федермана, почевши од његовог првог и најексперименталнијег романа, *Дупло или ништа*, који је обрађен у првом потпоглављу. Следећа потпоглавља редом анализирају романе *Узми или остави*, *Глас у ормару*, *Двојака вибрација* и *Осмеси на Тргу Вашингтон*. Кандидаткиња Ђорђевић је потом у следећа два потпоглавља груписала остале романе и збирке кратких прича, најпре у потпоглављу у коме су обрађени романи који се експлицитно баве животном причом Рејмонда Федермана, где обрађује романе *Шшиш: Прича о детињству*, *Повратак ђубриву* и *Крзно тетке Рашел*. У следећем и последњем потпоглављу, обрађен је роман *Ономе кога се то тиче*: и збирке кратких прича *Моје тело у девет делова*, *Разгажане ципеле*, *Сумрак клошара* и *Лешине: Једна басна*.

Последње, пето поглавље, представља закључак у коме кандидаткиња Марија Ђорђевић даје критички преглед и рекапитулацију истражене теме, сумирајући резултате претходне анализе постављених и доказаних хипотеза о чврстој вези између три кључна елемента која су битна за разумевање поезике Рејмонда Федермана: прозе, критике и биографије.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња **Марија Ђорђевић** написала је докторску дисертацију „**Критички и прозни опус Рејмонда Федермана**” где је показала висок степен критичке зрелости, информисаности и самосталности у раду. Анализа исцрпне библиографије илуструје одговарајући избор релевантних извора који су јој омогућили свеобухватан и трансдисциплинаран приступ анализи комплексног опуса Рејмонда Федермана. Укрштањем мноштва различитих перспектива у преплету са критиком Рејмонда Федермана, кандидаткиња је показала и неке до сада неистражене могућности за анализу његових прозних дела.

Позивајући се на релевантне ауторе из области постструктурализма, психоанализе, савремене теорије књижевности и наратологије, као и тзв. књижевности трауме, али и књижевности Холокауста, кандидаткиња Ђорђевић је

показала и познавање културолошких и наратолошких перспектива. Постављајући критику и прозу Рејмонда Федермана у културноисторијски, политички, али и биографски оквир, кандидаткиња је тиме пружила нове и врло значајне увиде о стваралаштву Рејмонда Федермана. Коначно, кандидаткиња Марија Ђорђевић је успела да систематичним, прегледним, јасним и прецизним научним језиком приближи ову тематику читаоцу.

Истакнимо поново на крају да је кандидаткиња Марија Ђорђевић потврдила почетне хипотезе које се тичу преплета критике и прозе Рејмонда Федермана, као и хипотезу о несумњивом утицају аутобиографије на критичко и прозно стваралаштво Рејмонда Федермана. Разматрајући и критику и прозу на нов и систематичан начин, кроз детаљну анализу мотива који се понављају, кандидаткиња Марија Ђорђевић је у својој дисертацији успела да представи врло сложен и специфичан начин размишљања и писања Рејмонда Федермана. Докторска дисертација „Критички и прозни опус Рејмонда Федермана” Марије Ђорђевић представља значајан допринос српској англистици и широј академској заједници, јер потврђује значај и актуелност критичког и прозног стваралаштва Рејмонда Федермана и отвара могућности за даља истраживања његовог опуса.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *“Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду”* и налаза у извештају из програма „iThenticate“, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „КРИТИЧКИ И ПРОЗНИ ОПУС РЕЈМОНДА ФЕДЕРМАНА” ауторке **Марије Ђорђевић**, констатовано је да утврђено подударање текста износи **2%**.

Овај степен подударности последица је **цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из њене дисертације**, што је у складу са Чланом 9. *Правилника*.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *„Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду“*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, Комисија сматра да је Марија Ђорђевић обрадом теме под насловом „КРИТИЧКИ И ПРОЗНИ ОПУС РЕЈМОНДА ФЕДЕРМАНА” написала вредно и оригинално научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности, и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „КРИТИЧКИ И ПРОЗНИ ОПУС РЕЈМОНДА ФЕДЕРМАНА”, коју је урадила кандидаткиња Марија Ђорђевић под менторством др Радојке Вукчевић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

У Београду, 3. априла 2024. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Александра Вукотић, доцент
председник комисије

2. _____
др Сергеј Мацура, доцент
члан комисије

3. _____
др Горан Радоњић, доцент
члан комисије